

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۱، دوره ۵، شماره ۳، صص ۵۰۵-۴۸۸

ارزیابی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی (مطالعه موردی روستاهای شهرستان زاهدان)

محمدکریم رئیسی^۱، سجاد بازوند^۲

۱- عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور، جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، نیکشهر، سیستان و بلوچستان، ایران.

pnuraesi@pnu.ac.ir

۲- عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور، جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دلفان، لرستان، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۶

چکیده

خانوارهای روستایی به دلیل وجود مشکلات فراوان همچون خشکسالی، سیل و گاه‌ها مشکلات اقتصادی همچون بیکاری جوانان و بهداشت نامناسب همواره نشاط و سرزندگی آنان دستخوش تغییر و تحولاتی می‌گردد که با مدیریت مناسب و حکمروایی خوب می‌توان از این مشکلات کاست و سرزندگی را به روستاییان هدیه نمود. هدف این پژوهش ارزیابی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است که به دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و پیمایش میدانی انجام می‌پذیرد. جامعه آماری تحقیق را خانوارهای روستایی شهرستان زاهدان تشکیل می‌دهد که با توجه به پراکندگی روستاها و تعداد زیاد آن‌ها تعداد ۲۰ روستا به صورت تصادفی به عنوان روستای نمونه انتخاب شدند که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، این روستاها جمعا ۴۴۵۶ خانوار برابر با ۱۸۳۶۵ تن جمعیت داشته است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۵۴ تن به عنوان نمونه انتخاب شده است. مقدار آلفای کرونباخ بدست آمده برای شاخص‌های حکمروایی برابر ۰/۸۰ و برای شاخص‌های سرزندگی ۰/۸۵ بدست آمده است. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمون تحلیل رگرسیون چندمتغیره و آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که حکمروایی خوب روستایی با میانگین ۲/۸۳۹ و بر سرزندگی خانوارهای روستایی با میانگین ۲/۷۷۳ پایین‌تر از وضعیت مطلوب ارزیابی شده‌اند. بررسی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی نشان داد که حکمروایی خوب روستایی بیشترین تاثیر را با ضریب بتای ۰/۳۹۸ بر متغیر سرزندگی اقتصادی و کمترین تاثیر را با ضریب بتای ۰/۱۴۷ بر متغیر سرزندگی محیطی دارد. همچنین حکمروایی بر متغیر سرزندگی اجتماعی و سرزندگی فرهنگی به ترتیب با ضریب بتای ۰/۳۲۱ و ۰/۲۵۶ تاثیر دارد.

کلمات کلیدی: سرزندگی، حکمروایی، حکمروایی خوب، خانوارهای روستایی، شهرستان زاهدان.

مقدمه

فرآهم‌سازی امکانات و زیرساخت‌های مناسب به همراه بهسازی و توسعه فیزیکی مناظر سکونتگاه‌های روستایی، یکی از مولفه‌های مهم برنامه‌ریزی توسعه روستایی به شمار می‌رود که امروزه زمینه را برای بحث جدید در توسعه پایدار روستایی، سرزندگی فرآهم کرده است. سرزندگی موجب شده است که روستاها همانند موجودات زنده، دارای نشاط و پویایی باشند و برای مردم تجلی جذابیت و امنیت کارآمدی را داشته باشد و باعث زیست و سرزندگی آن‌ها شوند (رومیانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۷). سرزندگی یک قاعده محافظه کارانه ولی در عین حال بسیار کلی است (زیران و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۵). سرزندگی احساس سرزنده بودن، نه تحریک و نه اجبار به انجام دادن است. به اعتقاد محققان شخص سرزنده، فردی است که سرزنده بودنش نه تنها در فعالیت و بهره‌وری فردی ابراز می‌شود بلکه این سرزندگی به طور مسری به افرادی که با این فرد در ارتباطند سرایت می‌کند و برای دیگران نیز موجب انرژی‌زایی می‌شود. سرزندگی چیزی بیش از برانگیختگی و یک آمیختگی با انرژی مثبت است (قربانی پیر علیدهی و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۵). از این رو با توجه به مطالب بیان شده سرزندگی در محیط روستا امری مهم و اساسی تلقی می‌گردد چرا که سرزندگی در روستا پویایی و احساس تعلق و نشاط را در پی دارد که برای یک زندگی سالم و با کیفیت لازم و ضروری است (عینالی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۲۰). عوامل بسیار زیادی بر سرزندگی روستایان تاثیرگذارند که می‌توانند موجب بالارفتن کیفیت سرزندگی در روستاها شوند که یکی از این عوامل تاثیرگذار حکمروایی خوب روستایی است. حکمروایی به عنوان جایگزینی برای روش‌های سنتی مدیریت و حکومت، پدیدار شده و به عنوان ساختار یا سازمان‌های سیاسی و نهادهای غیردولتی که جهت رسیدگی به مشکلات سیاست‌گذاری به وجود آمده‌اند و می‌توانند به عنوان فرآیندهایی برای رهبری تصمیمات جمعی بازیگران دولتی و غیردولتی برای مقابله با موقعیت‌های مختلف، تعریف شود (جعفری و همکاران، ۱۳۹۸)؛ که می‌تواند به طور چشمگیری نتایج توسعه را بهبود بخشد، ارائه خدمات عمومی و حکمروایی روستایی است. حدود ۶۸ درصد فقیران جهان در مناطق روستایی در سراسر جهان زندگی می‌کنند، بنابراین توجه به مناطق روستایی بسیار مهم است (کوسک و وانچکون^۱، ۲۰۲۰). حکمروایی خوب، فرآیندی مستمر از تطبیق و همسوسازی منافع متضاد (منوچهری، ۱۴۰۱: ۱۸۷)؛ و متفاوت گروه‌های دست‌اندرکار در جامعه روستایی است. اصول حکمروایی خوب روستایی بر پایه اعتقاد به دموکراسی، کثرت‌گرایی و جامعه مدنی (نهادهای اجتماعات محلی و شوراهای محلی) استوار است و در آن منافع ناشی از مداخله و همکاری نهادهای محلی و غیر انتفاعی با نهادهای رسمی مورد توجه قرار گرفته است (پازکی و همکاران، ۱۳۹۹). روستاهای شهرستان زاهدان با مشکلات فراوانی همچون بیکاری جوانان، مهاجرت، بهداشت نامناسب، ضعف زیرساخت‌ها، خشکسالی و مخاطرات طبیعی، مشکلات ناشی از قاچاق سوخت و دیگر

---

¹ - Kosec & Wantchekon

موارد باعث شده تا این روستاها از شادابی و سرزندگی مناسبی برخوردار نباشند که در این پژوهش سعی بر این است که بررسی نماید حکمروایی خوب روستایی تا چه اندازه می‌تواند در سرزندگی خانوارهای روستایی تاثیرگذار باشد. بنابراین این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی چگونه است؟

پیشینه تحقیق

سواری و خسروی پور (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای که در شهرستان دیواندره انجام دادند آثار تاب‌آوری بر سرزندگی خانوارهای روستایی را مورد بررسی قرار دادند و نتیجه گرفتند که بین تاب‌آوری و سرزندگی خانوارهای روستایی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. مومنی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی اثرات حکمروایی خوب بر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های پیراشهری در دهستان آدران پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که رابطه قوی بین تمام شاخص‌های حکمروایی خوب و زیست‌پذیری برقرار است. در این بین متغیرهای عدالت محوری، مسئولیت‌پذیری، قانون‌محوری به ترتیب دارای بیشترین رابطه و متغیر شفافیت دارای کمترین رابطه با زیست‌پذیری بودند. می‌توان این گونه عنوان کرد رعایت عدالت از جانب مدیران محلی با استفاده از الگوی حکمروایی خوب باعث توزیع برابر امکانات و بهبود زیست‌پذیری و افزایش کیفیت زندگی هرچه بیشتر در مناطق روستاهای پیراشهری منطقه مورد مطالعه شده است. جاجا^۱ (۲۰۱۴) به بررسی حکمرانی خوب در مناطق روستایی: چالش‌هایی برای امنیت اجتماعی پرداخت و چنین نتیجه گرفت که زمانی امنیت اجتماعی حاصل می‌شود که حکمرانی به نحو احسن اجرا شده است. دموکراسی واقعی یکی از معیارهای مفید حکمروایی خوب است اما برای تحول فناوری و امنیت اجتماعی بهبود حاکمیت روستایی ضروری است و نیاز به دموکراتیزه شدن است. همچنین وقتی که نگرانی اصلی آنها حفاظت از جان و مال شهروندان است (نه آزار و اذیت و ارباب) می‌توان به توسعه پایدار دست یافت. سارکر^۲ و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی کاهش فقر مردم روستایی از طریق حکمرانی خوب در بنگلادش پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که اطلاعات موجود در دسترس عموم، دسترسی فقرا به خدمات اساسی دولت، شفافیت بودجه، هزینه‌ها، احکام دادگاه‌ها، دولت محلی پاسخگو، دموکراسی بنیادی و مبارزه با فساد از ابزارهای موثر برای توسعه هر بخش است که از طریق حکمروایی خوب بدست می‌آید و منجر به کاهش فقر در مناطق روستایی می‌شود.

بررسی مطالعات مختلف نشان می‌دهد که تاکنون اکثر مطالعات صورت گرفته از سرزندگی در نقاط شهری انجام ده است و در روستاها کمتر به این موضوع پرداخته شده است. همچنین بررسی مطالعات مختلف در نقاط

¹ - Jaja

² - Sarker

شهری و روستایی نشان می‌دهد که هنوز مطالعه‌ای به بررسی اثرات حکمروایی خوب بر سرزندگی خانوارها و به خصوص خانوارهای روستایی انجام نشده است و این پژوهش از این حیث جدید و نو است.

مبانی نظری

سرزندگی در ادبیات تخصصی طراحی شهری از سال ۱۹۸۱ مطرح شده است و به‌طور عمده حول مفهوم "Liveliness" یا "Livability" می‌باشد و واژه‌های مختلفی برای این مفهوم در منابع گوناگون مورد استفاده قرار گرفته است (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۸). سرزندگی به معنای قابلیت تامین فعالیت‌های متنوع برای استفاده کنندگانی با پیش زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که با هدف تجربیات و تعاملات اجتماعی متنوع گردهم آمده، به گونه‌ای که امنیت، برابری و راحتی را برای همه استفاده کنندگان در آن مکان فراهم شده باشد (حوراسفند، ۱۳۹۹: ۵۲). همچنین به عنوان ویژگی مناسب برای زندگی مطلوب تعریف شده است که بیان کننده آن است که مردم چگونه کیفیت زندگی را درک و تجربه می‌کنند (سواری و خسروی‌پور، ۱۳۹۷: ۲۱). سرزندگی به عنوان یک رهیافت اساسی به منظور حل مشکلات و مسائل حیات جمعی فضاها و عمومی در سطوح اجتماعی، اقتصادی، محیطی و فرهنگی مطرح شده است (Paul and Sen, 2018: 142).

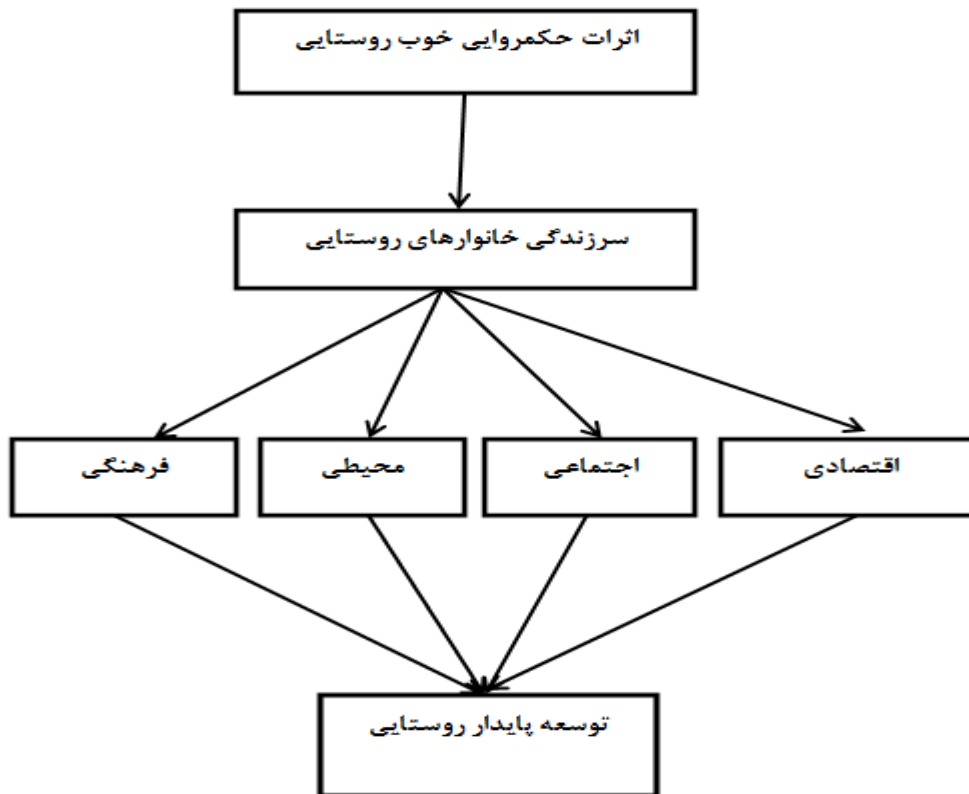
چارلز لاندی مفهوم سرزندگی را در چهار بعد سرزندگی اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی تعریف کرده است که از نظر معنا به نشاط اجتماعی نزدیک است (شریفی‌نیا، ۱۳۹۹: ۱۱۳)؛ با این تفاوت که نشاط اجتماعی یک مفهوم روان‌شناسی مثبت‌نگر است و به درجه و میزان احساسی اشاره دارد که فرد با آن کیفیت کلی زندگی خود را به منزله یک زندگی کاملاً مطلوب ارزیابی می‌کند (Chou and Wang, 2016: 3). در بعد اقتصادی، اقتصاد و جامعه بی‌آنکه بتوانند جلوی آن را بگیرند، به سمت جهانی‌سازی در حرکت هستند (اسدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹). از دیدگاه برخی محققان عوامل اقتصادی مانند پایین بودن فقر و داشتن شغل، مناسب بودن هزینه‌های زندگی و درآمد و دسترسی به اعتبارات مناسب نشان دهنده سرزندگی روستا می‌باشد و بر روی ویژگی‌های جمعیتی روستاها از قبیل رشد جمعیت، میزان مهاجرت و نرخ اشتغال و عدهای دیگر هم ویژگی‌های اجتماعی مانند انسجام و اعتماد را به عنوان نشانگرهای سرزندگی روستا قلمداد می‌کنند (صادقی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۵۴). بنابراین سرزندگی جامعه باید به عنوان عاملی که پیامدهای خاص اجتماعی، اقتصادی و محیطی را برای جامعه به بار آورده در نظر گرفته شود و به نشاط جامعه روستایی از طریق اقتصاد (تجزیه و تحلیل ساختار اشتغال، گردشگری و هزینه زندگی)، دینامیک جمعیت (ساختار سنی، مهاجرت، نرخ تولد و مرگ)، امکانات رفاهی و سرمایه‌های اجتماعی کمک می‌کند (عینالی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۶۴). در علوم مختلف از سرزندگی تعاریف گوناگونی ارائه شده است. در روان‌شناسی سرزندگی یک عامل اساسی در سلامت روان می‌باشد (Chang et al, 2018: 1053).

بنابراین از نظر روان‌شناسان سرزندگی حالتی ذهنی و مفهومی می‌باشد که برای بیان رضایت پایدار از زندگی تعریف می‌گردد (Veenhoven, 2017: 12).

حکمروایی، طیف گسترده‌ای از مفاهیم مانند توسعه پایدار، توسعه روستایی و شهری و توسعه اقتصادی و اجتماعی را با رویکردی مشارکتی و شفافیت (خزایی و بیگی، ۱۴۰۰: ۵۸)؛ به موازات ویژگی‌های غالب اجرای سیاست‌ها و استراتژی‌های برنامه‌ریزی، در بر می‌گیرد (پازکی و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۴). سیستم ساختاری - عملکردی مدیریت روستایی کشور در حال حاضر نشان می‌دهد که علی‌رغم نهادینه شدن و تأسیس نهاد دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی، مدیریت روستایی همیشه با نگاهی از بالا به پایین و عدم وجود یک امر خوب، با روستا و روستاییان روبرو بوده است مدل حاکمیت روستایی که می‌تواند زمینه ساز حضور و مشارکت فعال مردم در سیستم مدیریت و برنامه‌ریزی باشد، بسیار کم است یا در اکثر روستاها دیده نمی‌شود (مومنی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۵). بنابراین آگاهی دهیاران از مفاهیم حکمرانی خوب می‌تواند در موفقیت آنها موثر باشد و روند دستیابی به حکمرانی خوب در مناطق روستایی را تسریع کند (خداپناه، ۱۴۰۰: ۸۸).

مروری بر ادبیات مربوط به حکمروایی خوب روستایی نشان می‌دهد که رویکرد خوب حکمروایی روستایی یکی از جدیدترین و محبوب‌ترین رویکردها در زمینه مدیریت توسعه پایدار روستایی است. این رویکرد با تکیه بر ستون اصلی دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی بر حضور فعال و موثر این نهاد در سایه مشارکت، پاسخگویی، حاکمیت قانون، کارایی و اثربخشی، مسئولیت، اجماع و نظارت بر توسعه انسانی تأکید می‌کند (حیدری ساربان، ۱۳۹۸). از نظر دربان استانه و رضوانی عوامل موثر بر حاکمیت روستایی به عوامل داخلی و خارجی تقسیم می‌شوند. عوامل داخلی شامل خصوصیات سازمانی مدیریت محلی و عامل نیروی انسانی مدیریت محلی و عوامل خارجی شامل محیط اجتماعی و فرهنگی، محیط اقتصادی و موقعیت مکانی است (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۸). روشن است که خروجی حکمروایی خوب، تحقق عدالت اجتماعی، امنیت و نظم اجتماعی، آزادی و رفاه اجتماعی و زیست‌پذیری کلی مناطق است. از طرف دیگر، در مدل حکمرانی خوب است که مردم روستا بتوانند در مورد سرنوشت خود تصمیم بگیرند (مومنی و همکاران، ۱۳۹۹).

اصولاً هر پژوهش علمی نیازمند شاخص‌ها و متغیرهایی است تا بتواند به صورت دقیق و علمی موضوع مورد مطالعه را مورد بررسی قرار دهد و به همین خاطر این پژوهش نیز شاخص‌های مورد نیاز را از مطالعات مختلف مرتبط با موضوع استخراج نموده و همچنین تعدادی از شاخص‌ها نیز از درون یافته‌های پژوهش استخراج شده‌اند که در انجام این تحقیق محقق را کمک می‌نمایند. بنابراین با توجه به شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق مدل مفهومی تحقیق به صورت زیر ترسیم می‌گردد:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

داده‌ها و روش‌ها

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است که به دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و پیمایشی میدانی انجام می‌پذیرد. در بخش مطالعه توصیفی روش کتابخانه‌ای کاربرد اصلی را دارد زیرا مبانی نظری تحقیق و اشراف بر موضوع پژوهش تنها با مرور مطالعات و تحقیقات انجام گرفته موجود و مستند امکان پذیر است. جامعه آماری تحقیق را خانوارهای روستایی شهرستان زاهدان تشکیل می‌دهد که با توجه به پراکندگی روستاها و تعداد زیاد آنها تعداد ۲۰ روستا به صورت تصادفی به عنوان روستای نمونه انتخاب شدند که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، این روستاها جمعاً ۴۴۵۶ خانوار برابر با ۱۸۳۶۵ تن جمعیت داشته است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۵۴ تن به عنوان نمونه انتخاب شده است. جهت گردآوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که روایی صوری آن توسط اساتید و کارشناسان مربوطه تایید شده است. همچنین جهت بدست آوردن پایایی پرسنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ بدست آمده برای شاخص‌های حکمروایی برابر ۰/۸۰ و برای شاخص‌های سرزندگی ۰/۸۵ بدست آمده است (جدول ۱). در پژوهش حاضر شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی که مورد استفاده قرار گرفته‌اند شامل مشارکت، عملکردی، برابری، پاسخ‌گویی، اعتماد اجتماعی، آگاهی اجتماعی و وضعیت اجتماعی-اقتصادی است

(جدول ۲) و شاخص‌های مورد استفاده در مولفه سرزندگی نیز شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی مورد استفاده قرار گرفته است (جدول ۳). برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمون تحلیل رگرسیون چندمتغیره و آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول ۱. مقدار آلفای بدست آمده شاخص‌های تحقیق

مولفه	شاخص	آلفای کرونباخ
	مشارکت	۰/۷۹
	عملکرد	۰/۸۱
	برابری	۰/۸۰
	پاسخگویی	۰/۷۹
	اعتماد اجتماعی	۰/۸۲
	آگاهی اجتماعی	۰/۷۹
	وضعیت اجتماعی - اقتصادی	۰/۸۰
	مجموع	۰/۸۰
سرزندگی	اقتصادی	۰/۸۷
	اجتماعی	۰/۸۳
	محیطی	۰/۸۴
	فرهنگی	۰/۸۶
	مجموع	۰/۸۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

جدول ۲. شاخص‌ها و گویه‌های حکمروایی خوب روستایی

شاخص	گویه‌ها
مشارکت	کمبود نظر خواهی از روستاییان، کمبود مشورت با روستاییان در تنظیم برنامه‌های دهیاری، کمبود نشست‌های مشورتی عمومی، کمبود مشارکت روستاییان در تنظیم سند چشم‌انداز، کمک‌های روستاییان در اجرای پروژه‌های عمرانی، توجه دهیاری‌ها به نظرات روستاییان، اقدامات معین مبنی بر مشارکت بیشتر محرومان، جلب نظر سرمایه‌گذاران روستایی، مشارکت زنان روستایی، اطلاع‌رسانی به روستاییان
عملکردی	رضایت از عملکرد دهیاری در حل اختلافات محلی، عملکرد دهیاری در حل مشکلات و مسائل روستا، عملکرد دهیاری در استفاده‌ی بهینه از امکانات و فرصتها، کمبود آشنایی مناسب کارکنان دهیاری به وظایف خود، پیگیری مناسب نتایج عملکرد دهیاری، رسیدگی مناسب به تمام وظایف دهیاری توسط کارمندان
برابری	عدم ایجاد فرصت برای زنان توسط دهیاری، کمبود فرصت برابر در دسترسی به قدرت و عضویت در نهادهای روستا، تبعیض در ارائه‌ی خدمات دهیاری، تخفیف به بهای خدمات برای افراد تحت پوشش کمیته امداد و خیریه، وجود برنامه‌ی خاص مبنی بر اجرای عدالت در دهیاری، رفتار برابر دهیار با همه افشار و گروه‌های روستایی، آشنایی ساکنان به نقش‌ها و مسئولیت‌های خود به عنوان شهروند نسبت به کارکردهای دهیاری

پاسخ گویی	کمبود شفافیت دهیاری در اطلاع رسانی قرار دادها، کمبود ساز و کار مناسب برای دریافت شکایات، عدم حضور به موقع دهیار و کارکنان دهیاری، برخورد محترمانه دهیاری با روستاییان، انتشار و اعلام برنامه ها و عملکرد و هزینه ها برای عموم مردم، اطلاع رسانی به روستاییان درباره درآمد و مخارج دهیاری، پاسخ گویی دهیاری نسبت به خواسته های روستاییان، امکان ملاقات مستقیم روستاییان با دهیار
اعتماد اجتماعی	عدم تطابق میان گفتار و اعمال مسئولان، تظاهر مسئولین در زمینه اعتقادات و گرایش درونی، عمل مسئولین دهیاری به قول و وعده هایی که داده اند، احترام و ارزش مسئولین برای روستاییان و اظهارات آنها، جلب اعتماد روستاییان، رفتار منصفانه با روستاییان
آگاهی اجتماعی	سطح سواد در روستا، تعداد افراد تحصیل کرده ماندگار در روستا، تعداد کلاس های درسی در سطح روستا، اطلاع رسانی دهیاری ها در سطح روستا، اطلاع کامل روستاییان از حقوق خود در ارتباط با دهیاری، آگاهی اجتماعی مناسب روستاییان از شرایط خود
وضعیت اجتماعی- اقتصادی	مشکلات مالی در سطح روستا، سطح درآمد نامناسب روستاییان، میزان اشتغال در سطح روستا، امکانات رفاهی مناسب در سطح روستا، دسترسی به امکانات بهداشتی برای روستاییان، وضعیت مسکن روستاییان، اطلاع رسانی مناسب در ارتباط با تعداد نفرات خانوار در روستا

منبع: حسام و همکاران، ۱۳۹۳؛ خوش فر و همکاران، ۱۳۹۸؛ رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۶؛ رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۱؛ قادرمربی و همکاران، ۱۳۹۶ و یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۳. شاخص ها و گویه های سرزندگی

شاخص	گویه ها
اقتصادی	توسعه سطوح اشتغال، درآمد خالص و استانداردهای زندگی مردم، شمار گردشگران، عملکرد خرده فروشها، ارزش زمین و دارایی، غرامت بیمه، فعالیت تعاونیهای اقتصادی
اجتماعی	تعاملات اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، پیوستگی اجتماعی، پویایی میان لایه های اجتماعی، روحیه جمعی، دامنه شیوه های زندگی، روابط موزون، جامعه روستایی باطراوت، تعلق مکانی، امید به زندگی، شور و نشاط اجتماعی
محیطی	آلودگی هوا، گردوغبار، دفع مواد زائد و فاضلابهای خانگی، حس مکان، اتصال و ارتباط به بخش شهری، امنیت محیطی، فضای روستایی باکیفیت، معماری روستایی
فرهنگی	بقا، احترام به مردم روستا و تجلیل از آنها، هویت، خاطرات، سنت، جشنهای اجتماعی، توزیع و مصرف محصولات تولیدی روستاییان، مشارکت، منزلت اجتماعی

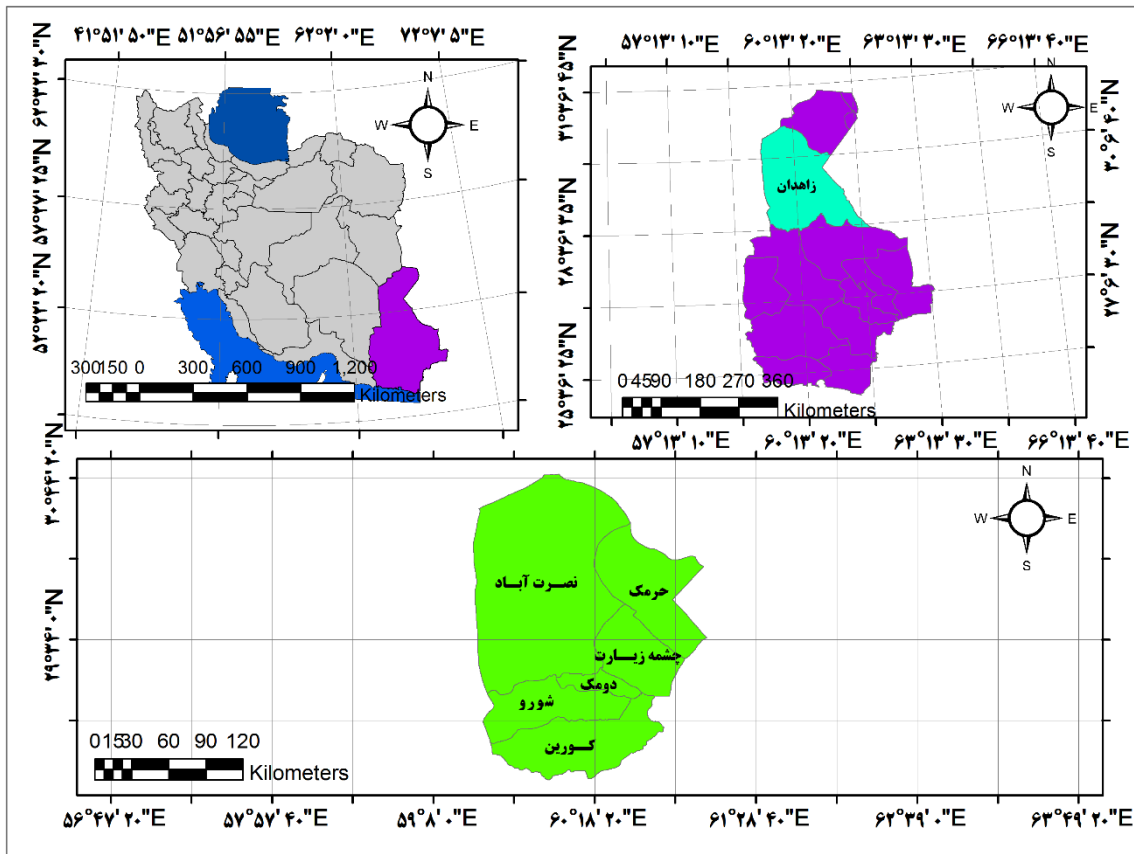
منبع: سواری و خسروی پور، ۱۳۹۷؛ رومیانی و همکاران، ۱۳۹۸؛ زیران و همکاران، ۱۳۹۸؛ عینالی و همکاران، ۱۳۹۸

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان زاهدان از توابع استان سیستان و بلوچستان و مرکز آن شهر زاهدان می باشد. این شهرستان در جنوب شرقی کشور ایران قرار دارد که از شمال به شهرستان هامون و استان خراسان جنوبی، از شرق به کشور پاکستان و افغانستان، از غرب به استان کرمان و از جنوب به شهرستان خاش محدود می شود. جمعیت این شهرستان در سال ۱۳۹۵، ۶۷۲۵۸۹ نفر بوده است. شهرستان زاهدان با مساحت ۳۶۵۸۱ کیلومتر مربع در شمال استان سیستان و بلوچستان قرار گرفته است. این شهرستان دارای تعداد ۲ مرکز شهری، ۳ بخش و ۶ دهستان است. شهرستان زاهدان از نظر عوارض طبیعی تقریباً منطبق بر ارتفاعات شرقی کشور است که از سوی غرب به دشت لوت منتهی می شود. بنابراین یکسری ارتفاعات با جهت شمالی- جنوبی در این ناحیه دیده می شوند و حد فاصل آن ها را دشت ها و

چاله‌های کوچک و بزرگی در بر می‌گیرد. ناهمواری‌های کوه ملک سیاه در شمال شهر زاهدان واقع شده است. ارتفاع کوه ملک سیاه در حدود ۱۶۴۲ متر از سطح دریا است و نقطه مرزی مشترک ایران و پاکستان و افغانستان است (ناروئی، ۱۳۹۸: ۵۱).

شکل ۱. تقسیمات سیاسی شهرستان زاهدان

بحث و یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در دو بخش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است که در بخش اول یافته‌های توصیفی و در بخش دوم یافته‌های استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته‌های توصیفی

نتایج به دست آمده از جنسیت پاسخگویان نشان داد که تعداد ۲۲۳ تن از پاسخگویان برابر با ۶۳ درصد از فراوانی را مردها به خود اختصاص داده‌اند و تعداد ۱۳۱ تن از پاسخگویان برابر با ۳۷ درصد از فراوانی نیز متعلق

به زن‌ها می‌باشد. تعداد ۲۵۵ تن از پاسخگویان برابر با ۷۲ درصد از فراوانی متعلق به متاهل‌ها است و تعداد ۹۹ تن از پاسخگویان برابر با ۲۸ درصد از فراوانی را مجردها تشکیل داده‌اند. از نظر گروه سنی بیشتر درصد فراوانی با ۲۹ درصد از فراوانی متعلق به گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال است و کم‌ترین درصد فراوانی با ۱۵ درصد مربوط به گروه سنی بالاتر از ۶۵ سال است. از نظر سطح سواد گروه تحصیلی زیر دیپلم با ۲۶ درصد از فراوانی بیش‌ترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داده است و گروه تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر با ۱۰ درصد از فراوانی کم‌ترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داده است. از نظر اشتغال بیش‌ترین درصد فراوانی با ۳۶ درصد در گروه شغلی آزاد و کم‌ترین درصد فراوانی مربوط به گروه شغلی کارمند است.

بررسی وضعیت حکمروایی خوب روستایی در روستاهای شهرستان زاهدان

به منظور بررسی وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی در روستاهای شهرستان زاهدان از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. با توجه به این که پرسشنامه از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است بنابراین عدد ۳ را به عنوان میانگین مطلوب در نظر گرفته شده است و نتایج به دست آمده را از نظر مطلوبیت با این میانگین (۳) سنجیده می‌شود. بنابراین اگر میانگین به دست آمده کوچکتر از میانگین مطلوب باشد وضعیت شاخص مورد بررسی نامطلوب و اگر میانگین به دست آمده بزرگتر از میانگین مطلوب باشد شاخص مورد نظر در وضعیت مطلوب قرار دارد. نتایج آزمون نشان می‌دهد که از میان ۷ شاخص مورد بررسی میانگین ۱ شاخص بالاتر از میانگین مطلوب و میانگین ۶ شاخص پایین‌تر از میانگین مطلوب است. از میان شاخص‌های مورد بررسی شاخص آگاهی اجتماعی با میانگین ۳/۱۴۳ بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است و به عبارتی مطلوب‌ترین شاخص حکمروایی خوب در روستاهای شهرستان زاهدان است. همچنین شاخص عملکردی با میانگین ۲/۶۹۸ کمترین میانگین را در بین شاخص‌های مورد بررسی به خود اختصاص داده است و به عبارتی نامطلوب‌ترین شاخص حکمروایی خوب در روستاهای شهرستان زاهدان است. در مجموع حکمروایی خوب روستایی با میانگین ۲/۸۳۹ در روستاهای شهرستان زاهدان پایین‌تر از حد مطلوب ارزیابی شده است (جدول ۴).

جدول ۳. بررسی وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی در روستاهای شهرستان زاهدان با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شاخص	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی داری	اختلاف		فاصله اطمینان ۹۵ درصد
				میانگین	حدبالا حدپایین	
مشارکت	-۸/۳۳۲	۲/۷۳۰	۰/۰۰۰	-۰/۲۷۰	-۰/۱۶۵	-۰/۳۶۶
عملکردی	-۵/۶۶۷	۲/۶۹۸	۰/۰۰۰	-۰/۳۰۲	-۰/۱۸۹	-۰/۴۳۴
برابری	-۳/۶۶۵	۲/۷۶۷	۰/۰۰۰	-۰/۲۳۳	-۰/۱۵۸	-۰/۲۹۸
پاسخ‌گویی	-۷/۷۳۳	۲/۸۵۶	۰/۰۰۰	-۰/۱۴۴	-۰/۰۹۳	-۰/۲۰۷
اعتماد اجتماعی	-۵/۱۲۱	۲/۸۱۲	۰/۰۰۰	-۰/۱۸۸	-۰/۱۰۶	-۰/۲۵۴
آگاهی اجتماعی	۵/۴۹۸	۳/۱۴۳	۰/۰۰۰	۰/۱۴۳	۰/۲۵۸	۰/۰۸۹
وضعیت اجتماعی-اقتصادی	-۶/۳۳۴	۲/۸۶۹	۰/۰۰۰	-۰/۱۳۱	-۰/۰۷۴	-۰/۳۰۳
مجموع حکمروایی خوب روستایی	-۸/۵۴۴	۲/۸۳۹	۰/۰۰۰	-۰/۱۶۱	-۰/۱۱۲	-۰/۲۵۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

بررسی وضعیت سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان

جهت بررسی وضعیت سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که سطح معناداری به دست آمده برای همه شاخص‌ها از سطح معناداری ۰/۰۵ کوچکتر است بنابراین نتایج آزمون با ضریب اطمینان ۹۵ درصد قابل قبول است. نتایج نشان داد که از وضعیت شاخص‌های سرزندگی در روستاهای شهرستان زاهدان در شرایط مطلوبی قرار ندارد و میانگین به دست آمده شاخص‌ها همگی پایین‌تر از میانگین مطلوب است. از میان شاخص‌های مورد بررسی وضعیت شاخص اجتماعی با میانگین ۲/۸۴۵ به نسبت سایر شاخص‌ها در شرایط مناسب‌تری قرار دارد و شاخص محیطی با میانگین ۲/۶۶۷ در پایین‌ترین وضعیت قرار دارد. در مجموع سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان با میانگین ۲/۷۷۳ پایین‌تر از وضعیت مطلوب ارزیابی شده است (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی وضعیت شاخص‌های سرزندگی در روستاهای شهرستان زاهدان با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شاخص	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی داری	اختلاف		
				میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد حدبالا حدپایین	
سرزندگی اقتصادی	-۳/۶۶۲	۲/۷۷۹	۰/۰۰۰	-۰/۲۲۱	-۰/۱۵۴ -۰/۳۲۷	
سرزندگی اجتماعی	-۵/۱۲۹	۲/۸۴۵	۰/۰۰۰	-۰/۱۵۵	-۰/۱۰ -۰/۲۱۳	
سرزندگی محیطی	-۷/۴۹۸	۲/۶۶۷	۰/۰۰۰	-۰/۳۳۳	-۰/۱۸۹ -۰/۴۲۸	
سرزندگی فرهنگی	-۷/۲۲۴	۲/۸۰۳	۰/۰۰۰	-۰/۲۹۷	-۰/۱۶۶ -۰/۳۹۹	
مجموع سرزندگی	-۵/۲۹۴	۲/۷۷۳	۰/۰۰۰	-۰/۲۲۷	-۰/۱۶۳ -۰/۳۳۷	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

بررسی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی

جهت بررسی اثرات حکمروایی خوب بر سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان از آزمون رگرسیون چند متغیره و آزمون فیشر استفاده شده است. همان طور که در جدول (۷) مشاهده می‌شود مقدار ضریب تعیین تصحیح شده برابر است با ۰/۷۶۲ که نشان می‌دهد که متغیر مستقل ۷۶ درصد از متغیر وابسته را تبیین می‌کند که این نشان می‌دهد بین اثرات حکمروایی خوب بر زیست‌پذیری با توجه به سطح معناداری بدست آمده که برابر با ۰/۰۰۰ است رابطه کاملاً معنی دار و منسجمی برقرار است. به عبارتی می‌توان چنین بیان کرد که اثرات حکمروایی خوب بر سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان کاملاً چشمگیر بوده است (جدول ۵).

جدول ۵. تحلیل واریانس اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضرب همبستگی چندگانه
۰/۶۷	۰/۷۶۲	۰/۷۷۱	۰/۷۸۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

جدول (۶) نتایج بررسی تحلیل واریانس را نشان می‌دهد. همان طور که مشاهده می‌گردد مجموع تغییرات متغیر وابسته به دو صورت رگرسیون و باقیمانده نشان داده شده است که هرچه میزان باقیمانده کوچکتر باشد بدین معنی است که مدل از قدرت تبیین بالایی در توضیح تغییرات متغیر وابسته برخوردار است و هرچه میزان باقیمانده بزرگتر باشد بدین معنی است که مدل از قدرت تبیین اندکی در توضیح تغییرات متغیر وابسته برخوردار است. همان گونه که مشاهده می‌شود مقدار مجذورات رگرسیون از مقدار باقیمانده بسیار بالاتر است که با توجه به مقدار زیاد F که در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است می‌توان چنین بیان نمود که مدل از قدرت تبیین بالایی در توضیح متغیرهای وابسته برخوردار است (جدول ۶).

جدول ۶. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی بین اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی

مولفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار F	سطح معنادار
اثر رگرسیون	۱۴/۲۳۱	۴	۳۸/۱۶۵	۱/۶۶۲	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲/۳۱۵	۳۴۹	۰/۰۰۰		
جمع	۱۶/۵۸۶	۳۵۳			

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نتایج نشان می‌دهد که سطح معناداری برای تمام متغیرها کمتر از سطح ۰/۰۱ است که این نشان دهنده این است که می‌توان نتایج را به کل جامعه آماری تعمیم داد. مقدار بتای بدست آمده نشان دهنده میزان تاثیر گذاری بیشتر حکمروایی بر متغیرهای سرزندگی است. نتایج آزمون نشان می‌دهد که حکمروایی خوب روستایی بیشترین تاثیر را با ضریب بتای ۰/۳۹۸ بر متغیر سرزندگی اقتصادی دارد و کمترین تاثیر را با ضریب بتای ۰/۱۴۷ بر متغیر سرزندگی محیطی دارد. همچنین حکمروایی بر متغیر سرزندگی اجتماعی و سرزندگی فرهنگی به ترتیب با ضریب بتای ۰/۳۲۱ و ۰/۲۵۶ تاثیر دارد (جدول ۷).

جدول ۷. ضریب رگرسیون متغیرهای مستقل (حکمروایی) و متغیر وابسته (سرزندگی)

سطح معناداری	T	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	متغیرها
		B	خطای استاندارد	BETA	
۰/۰۰۰	۲/۳۳۲	۰/۱۷	۰/۰۱۹	-	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۸/۵۳۴	۰/۳۱۱	۰/۰۰۲	۰/۳۲۱	سرزندگی اجتماعی
۰/۰۰۰	۸/۱۲۵	۰/۲۶۲	۰/۰۰۶	۰/۳۹۸	سرزندگی اقتصادی
۰/۰۰۰	۷/۴۶۸	۰/۱۹۵	۰/۰۰۴	۰/۲۵۶	سرزندگی فرهنگی
۰/۰۰۰	۶/۴۷۷	۰/۱۰۶	۰/۰۰۸	۰/۱۴۷	سرزندگی محیطی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نتیجه گیری

ارتقاء و بهبود کیفیت سرزندگی روستاییان از مهم‌ترین نیازهای روستاییان در چارچوب رشد و توسعه پایدار روستایی است که می‌تواند موجب بالابردن کیفیت زندگی روستاییان و رفاه اجتماعی جامعه روستایی می‌گردد. مدیران روستایی در سال‌های اخیر با توجه به اهداف حکمروایی خوب روستایی در پی افزایش شادابی و سرزندگی روستاها می‌باشند که در صورت تحقق این امر می‌تواند مشکلات بسیاری از روستاییان بکاهد بنابراین حکمروایی خوب روستایی می‌تواند نقش تاثیرگذاری در سرزندگی جوامع روستایی ایفا نماید. از همین رو هدف این پژوهش بررسی ارزیابی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان است.

نتایج این پژوهش نشان داد که وضعیت روستاهای شهرستان زاهدان از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی در وضعیت نامطلوب است چرا که از میان ۷ شاخص مورد بررسی تنها ۱ شاخص در وضعیت مطلوب و بقیه شاخص‌ها در وضعیت نامطلوب است. از میان شاخص‌های مورد بررسی شاخص آگاهی اجتماعی در وضعیت مطلوب قرار دارد که این نشان دهنده وضعیت مطلوب سطح سواد در روستا، تعداد افراد تحصیل کرده ماندگار در روستا، تعداد کلاس‌های درسی در سطح روستا، اطلاع‌رسانی دهیاری‌ها در سطح روستا، اطلاع کامل روستاییان از حقوق خود در ارتباط با دهیاری و آگاهی اجتماعی مناسب روستاییان از شرایط خود است. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که وضعیت شاخص برابری، پاسخگویی، اقتصادی-اجتماعی، عملکردی، مشارکت و اعتماد اجتماعی در وضعیت نامطلوب قرار دارند که از جمله دلایل آن می‌توان به کمبود نظر خواهی از روستاییان، کمبود مشورت با روستاییان در تنظیم برنامه‌های دهیاری، کمبود نشست‌های مشورتی عمومی، کمبود مشارکت روستاییان در تنظیم سند چشم‌انداز، کمک‌های روستاییان در اجرای پروژه‌های عمرانی، توجه دهیاری‌ها به نظرات روستاییان، اقدامات معین مبنی بر مشارکت بیشتر محرومان، کمبود جلب نظر سرمایه‌گذاران روستایی، عدم مشارکت زنان روستایی در طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی، اطلاع‌رسانی اندک به روستاییان در رابطه با طرح و پروژه‌های عمرانی، عدم رضایت از عملکرد دهیاری در حل اختلافات محلی، عملکرد ضعیف دهیاری در حل مشکلات و مسائل روستا، عملکرد ضعیف دهیاری در استفاده بهینه از امکانات و فرصتها، کمبود آشنایی مناسب کارکنان دهیاری به وظایف خود، عدم پیگیری مناسب نتایج عملکرد دهیاری، نبود رسیدگی مناسب به تمام وظایف دهیاری توسط کارمندان، عدم ایجاد فرصت برای زنان توسط دهیاری، کمبود فرصت برابر در دسترسی به قدرت و عضویت در نهادهای روستا، تبعیض در ارائه خدمات دهیاری، تخفیف به بهای خدمات برای افراد تحت پوشش کمیته امداد و خیریه، عدم وجود برنامه خاص مبنی بر اجرای عدالت در دهیاری، رفتار برابر دهیار با همه افشار و گروه‌های روستایی، عدم آشنایی ساکنان به نقش‌ها و مسئولیت‌های خود به عنوان شهروند نسبت به کارکردهای دهیاری، کمبود شفافیت دهیاری در اطلاع‌رسانی قرار دادهای، کمبود ساز و کار مناسب برای دریافت شکایات، عدم حضور به موقع دهیار و کارکنان دهیاری، عدم انتشار و اعلام برنامه‌ها و عملکرد و هزینه‌ها برای عموم مردم، عدم اطلاع‌رسانی مناسب به روستاییان درباره درآمد و مخارج دهیاری، عدم پاسخ‌گویی دهیاری نسبت به خواسته‌های روستاییان، عدم تطابق میان گفتار و اعمال مسئولان، تظاهر مسئولین در زمینه اعتقادات و گرایش درونی، عدم عمل مسئولین دهیاری به قول و وعده‌هایی که داده‌اند، عدم جلب اعتماد روستاییان، وجود مشکلات مالی در سطح روستا، سطح درآمد نامناسب روستاییان، میزان کم اشتغال در سطح روستا، عدم امکانات رفاهی مناسب در سطح روستا، دسترسی اندک به امکانات بهداشتی برای روستاییان، نامناسب بودن وضعیت مسکن روستاییان و عدم اطلاع‌رسانی مناسب در ارتباط با تعداد نفقات خانوار در روستا اشاره نمود.

در بررسی وضعیت شاخص‌های سرزندگی در روستاهای مورد مطالعه نشان داد که هر چهار شاخص سرزندگی اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی در سطح نامطلوب ارزیابی شده است و این نشان دهنده این است که روستاهای مورد مطالعه دچار کمبود جشنهای اجتماعی، توزیع و مصرف محصولات تولیدی روستاییان، عدم مشارکت روستاییان در برنامه‌های عمرانی، آلودگی هوا، گردوغبار، دفع مواد زائد و فاضلاب‌های خانگی، عدم

فضای روستایی باکیفیت، مقاوم نبودن معماری روستایی، تعاملات اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، پیوستگی اجتماعی، پویایی میان لایه های اجتماعی، روحته جمعی، دامنه شیوه های عدم جامعه روستایی باطراوت، کاهش امید به زندگی، کاهش شور و نشاط اجتماعی عدم توسعه سطوح اشتغال، کاهش درآمد خالص و استانداردهای زندگی مردم، کمبود گردشگران، کمبود گرامت بیمه و عدم فعالیت تعاونیهای اقتصادی می باشند. در بررسی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی در شهرستان زاهدان نتایج نشان داد که حکمروایی خوب روستایی بیشترین تاثیر را بر متغیر سرزندگی اقتصادی و کمترین تاثیر را بر متغیر سرزندگی محیطی دارد. همچنین حکمروایی بر متغیر سرزندگی اجتماعی و سرزندگی فرهنگی نیز تاثیرگذار است.

اگرچه تاکنون پژوهشی که به بررسی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر سرزندگی خانوارهای روستایی انجام نشده است و این موضوع از این حیث تازه و نو می باشد؛ اما نتایج پژوهش سواری و خسروی پور که نشان دادند وضعیت سرزندگی در روستاهای مورد مطالعه نامطلوب است با نتایج یافته های این پژوهش مطابقت و همخوانی دارد. همچنین با نتایج یافته های زیران و همکاران (۱۳۹۸) که معتقد است وضعیت سرزندگی در روستاهای بخش سنگر شهرستان رشت نامطلوب است مطابقت و همخوانی دارد.

منابع

۱. قادرمرزی، حامد و جمینی، داود، (۱۳۹۶)، ارزیابی عملکرد مدیریت نوین روستایی با رویکرد حکمروایی خوب و ارائه راهکارهای بهبود آن در نواحی روستایی: مطالعه موردی بخش شاهو، شهرستان روانسر، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۶، شماره ۲، پیاپی ۱۸، صص ۱۱۱-۱۲۳.
۲. رکن الدین افتخاری، عبدالرضا؛ عظیمی آملی، جلال؛ پورطاهری، مهدب و احمدی پور، زهرا، (۱۳۹۱)، ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران، فصلنامه ژئوپلتیک، سال ۸، شماره ۲، صص ۱-۲۸.
۳. رحمانی فضلی، عبدالرضا؛ منشی زاده، رحمت الله و علیپوریان، جهانبخش، (۱۳۹۶)، تحلیل جایگاه مدیریت روستایی مبتنی بر حکمروایی خوب در توسعه پایدار روستایی: مطالعه موردی مقایسه بخش مرکزی کوهدشت و بخش لواسانات شمیرانات، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۶، شماره ۱، پیاپی ۱۷، صص ۱۳۳-۱۵۲.
۴. خوش فر، غلامرضا؛ شایان، محسن و خداد، مهدی، (۱۳۹۸)، تحلیلی بر عملکرد مدیریت روستایی با تاکید بر شاخص های حکمروایی خوب مطالعه موردی روستاهای شهرستان زرین دشت، مجله مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، دوره ۷، شماره ۴، صص ۹-۳۵.

۵. حسام، مهدی؛ رضوانی، محمدرضا و آشور، حدیثه، (۱۳۹۳)، سنجش رضایتمندی روستاییان از عملکرد دهیاری ها با رویکرد حکم روایی خوب روستایی: مطالعه موردی روستاهای دهستان جنوبی شهرستان گرگان، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ۴، شماره ۱۴، صص ۹۹-۱۲۸.
۶. عینالی، جمشید؛ محمدی یگانه، بهروز و محمدی، زهرا، (۱۳۹۸)، ارزیابی شیوه‌های بازسازی سکونتگاه‌های روستایی بعد از سانحه زلزله با تاکید بر سرزندگی روستایی مطالعه موردی دهستان دستجرد شهرستان طارم، مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۴، شماره ۱۲، صص ۳۵۹-۳۷۶.
۷. عینالی، جمشید؛ بوزرجمهری، خدیجه؛ نظری شیخی، معصومه؛ دهبانژاد، اکبر و رومیانی، احمد، (۱۳۹۶)، تحلیل نقش فضاهای عمومی در ارتقای کیفیت سرزندگی روستاییان مطالعه موردی روستاهای شهرستان الشتر، مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۲، شماره ۳، صص ۶۱۹-۶۳۹.
۸. زیران، حمید؛ قرشی مینا آباد، محمد باسط؛ آمار، تیمور و پور رمضان، عیسی، (۱۳۹۸)، نقش تحولات مسکن بر کیفیت مناطق روستایی با تاکید بر مولفه سرزندگی مطالعه موردی بخش سنگر شهرستان رشت، مجله نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال ۱۱، شماره ۳، صص ۸۹-۱۱۳.
۹. رومیانی، احمد؛ صادقلو، طاهره و سنایی مقدم، سروش، (۱۳۹۸)، تحلیل نگرش و انتظارات روستائیان از فضاهای عمومی در راستای ارتقای کیفیت سرزندگی مطالعه موردی دهستان دهدشت غربی شهرستان کهگیلویه، مجله جغرافیا و برنامه ریزی، سال ۲۳، شماره ۶۸، صص ۱۳۵-۱۵۶.
۱۰. سواری، مسلم و خسروی، بهمن، (۱۳۹۷)، تحلیل آثار تاب‌آوری بر سرزندگی خانوارهای روستایی در شرایط خشکسالی در شهرستان دیواندره، مجله برنامه‌ریزی فضایی، سال ۸، شماره ۳، صص ۱۹-۴۰.
۱۱. ناروئی، مریم، (۱۳۹۸)، سنجش و ارزیابی میزان رضایت از کیفیت زندگی در نواحی روستایی پیراشهری (مطالعه مورد: دهستان چشمه زیارت، شهرستان زاهدان)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، رشته برنامه‌ریزی روستایی، زاهدان.
۱۲. حوراسفند، نرگس، (۱۳۹۹)، ارائه راهکارهای ارتقاء سطح سرزندگی در فضاهای شهری محله امامیه مشهد، مجله پژوهش در هنر و علوم تخصصی، سال ۵، شماره ۶، صص ۴۹-۵۸.
۱۳. اسدی، احمد؛ حسین‌آبادی، سعید و مودودی ارخودی، مهدی، (۱۳۹۹)، مدل‌سازی رابطه بین سرزندگی شهری و حس تعلق مکانی در شهر قاین، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۱۱، شماره ۴۰، صص ۱۷-۳۰.
۱۴. قربانی پیرعلیدی، فاطمه؛ صی محمدی، سمیره و صی محمدی، فرشته، (۱۳۹۷)، بررسی عوامل موثر بر ارتقای سرزندگی در بین روستاییان ایل ارکوازی از توابع شهرستان ایلام، مجله مطالعات اجتماعی ایران، سال ۱۱، شماره ۲، صص ۷۸-۹۷.
۱۵. سعیدی، مهدی؛ خیرالدین، رضا و بهزادفر، مصطفی، (۱۳۹۹)، تبیین عوامل موثر بر سرزندگی فضای عمومی مطالعه موردی چهارراه ولیعصر شهر تهران، مجله شه‌ریا‌یدار، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۰۵-۱۲۳.

۱۶. صادقی، خدیجه؛ بذرافشان، جواد؛ حاجی‌نژاد، علی و یاسوری، مجید، (۱۳۹۹)، عوامل موثر بر شادابی و سرزندگی حخانوارهای روستایی مطالعه موردی شهرستان فومن، مجله پژوهش‌های روستایی، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۲۵۰-۲۶۹.
۱۷. شریفی‌نیا، زهرا، (۱۳۹۹)، تحلیل ساختاری- کارکردی طرح‌های هادی روستایی در ارتقای کیفیت سرزندگی روستائیان، مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۷۰، صص ۱۱۱-۱۲۳.
۱۸. خداپناه، کیومرث، (۱۴۰۰)، ارزیابی اثرات حکمروایی شایسته بر زیست‌پذیری روستاها مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان اردبیل، مجله برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۱۱، شماره ۱، صص ۸۳-۱۰۰.
۱۹. خزایی، مصطفی و بیگی، مصطفی، (۱۴۰۰)، مدیریت شبانه شهری؛ الگویی جدید در راستای حکمروایی خوب شهری، مجله جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴، شماره ۱، صص ۵۷-۸۱.
۲۰. منوچهری، فاطمه، (۱۴۰۱)، حکمروایی خوب شهری ضرورت رسیدن به بهره‌وری و مدیریت منابع انسانی سازمانها، مجله جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴، شماره ۴، صص ۱۸۶-۲۰۴.

- Chou, H., & Wang, S. S. (2016). The effects of happiness types and happiness congruity on game app advertising and environments, *Electronic Commerce Research and Applications*, 20, Pp 1-14.
- Kosec, K., and Wantchekon, L. (2020). Can information improve rural governance and service delivery?, *World Development Journal*, pp.1-13. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.07.017>.
- **Jafari, N., Barghi, H., and Ghanbari, Y. (2019). Assessing the effects of social capital on governance in rural areas Case study of rural areas of Zanjan, *Journal of Planning Studies of Human Settlements*, Vol.14, No. 1 (46), pp. 75-91. (in Farsi)**
- **Pazaki, M., Sheikhi, D., and Samadi Moghadam, Sh. (2020). Role Analysis Based on Good Governance in Sustainable Rural Development: A Case Study of Filistan Rural District of Pakdasht County, *Journal of Geography and Development*, No. 58, pp. 93-112. (in Farsi)**
- **Paul, A. & Sen, J. (2018) Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata, *Cities*, Vol.74, pp.142-150.**
- **Chang, E. C. Yu, T. Lee, J. Kamble, S. V. Batterbee, C. N. H. Stam, K. R. Chang, O. D. Najarian, A. S. M. & Wright, K. M. (2018). Understanding the Association Between Spirituality, Religiosity, and Feelings of Happiness and Sadness Among HIVPositive Indian Adults: Examining Stress-Related Growth as a Mediator, *Journal of Religion and Health*, 57 (3): 1052- 1061.**

- **Veenhoven, R. (2017). Greater Happiness for a Greater Number: Did the Promise of Enlightenment Come True?, Soc Indic Res 130, pp 9–25.**
- **Heidari Sarban, V. (2019). Evaluation of rural local management model based on good governance indicators Case study of Meshginshahr city, Journal of Geography and Development, No. 57, pp. 133-154. (in Farsi)**
- **Khoshfar, Gh., Shayan, M., and Khodad, M. (2019). An Analysis of Rural Management Performance with Emphasis on Good Governance Indicators: A Case Study of Villages in Zarrin Dasht County, Journal of Socio-Cultural Development Studies, Vol. 7, No. 4, pp. 9-35. (in Farsi)**
- **Momeni, A., Jahanshiri, M., and Azmi, A. (2020). The effects of good governance on the livability of Adran suburban settlements, Journal of suburban urban development, Vol. 2, No. 1, pp. 193-205. (in Farsi)**
- **Momeni, A., Jahanshiri, M., and Azmi, A. (2020). The effects of good governance on the livability of Adran suburban settlements, Journal of suburban urban development, Vol. 2, No. 1, pp. 193-205. (in Farsi)**
- **Pazaki, M., Sheikhi, D., and Samadi Moghadam, Sh. (2020). Role Analysis Based on Good Governance in Sustainable Rural Development: A Case Study of Filistan Rural District of Pakdasht County, Journal of Geography and Development, No. 58, pp. 93-112. (in Farsi)**
- **Sarker, M.N.I., Hossin, A., Min, W., Aktaruzzaman, M. (2018). Poverty Alleviation of Rural People through Good Governance in Bangladesh, The Journal of Social Sciences Research, Vol. 4, No. 12, pp. 547-555.**
- **Jaja, J. M.(2014). Good governance in rural areas: challenges for social security, Social Science Journal, Sci. 71 , pp. 25153-25157.**